

Наукові перспективи

Видавнича група

Bulletin of Science and Education

ВІСНИК науки та
освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

№ 1(19) 2024

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська організація
«Християнська академія педагогічних наук України»**

«Вісник науки та освіти»

***(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)***

Випуск № 1(19) 2024

Київ – 2024

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Public organization

"Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

"Bulletin of Science and Education"

*(Series" Philology ", Series" Pedagogy ", Series" Sociology ",
Series" Culture and Art ", Series" History and Archeology")*

Issue № 1(19) 2024

Kiev – 2024

ISSN 2786-6165 Online

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1\(19\)](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1(19))

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:
журнал. 2024. № 1(19) 2024. С. 1587

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 31.01.2024, № 8/1-24)

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України
10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та
археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та
педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)*

*Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від
23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології
(спеціальність - 035 філологія).*

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, громадської наукової організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання» та громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематика наукового журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна).

Редакційна колегія:

- ✦ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✦ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- ✦ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- ✦ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✦ Волошенко Марина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету "Одеська Політехніка" (Одеса, Україна)
- ✦ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✦ Головна Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✦ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✦ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✦ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

- Кудряшова Т.І., Філіпов Є.В., Харахайчук А.Є., Шаляпіна І.В.**
*Шляхи модернізації системи фізичного виховання в закладах вищої освіти.....*990
- Курташ Н.Я., Пахаренко Л.В., Басюга І.О., Жураківський В.М., Ласитчук О.М.**
*Теоретичний аналіз сучасних підходів до викладання акушерства та гінекології.....*1003
- Кучай О.В., Біда О.А., Кучай Т.П.**
*Підготовка майбутніх учителів природничих спеціальностей до використання ІКТ учнями в позакласній роботі школи.....*1025
- Лалак Н.В., Лавренова М.В., Молнар Т.І., Фенчак Л.М.**
*Медіаосвіта дітей молодшого шкільного віку: контент-аналіз....*1035
- Литвин А.Ф.**
*Формування професійної підготовки майбутніх викладачів ЗПТО в умовах інтернаціоналізації.....*1046
- Любащенко А.А., Руденко Л.М., Дьоміна Г.А.**
*Розвиток соціально-емоційних навичок у дітей з особливими потребами через інклюзивну освіту.....*1058
- Максимова О.П., Апалат Г.П.**
*Особливості навчання комунікативної граматики англійської мови.....*1074
- Малихін О.В.**
*Професійна компетентність майбутніх фахівців природничих спеціальностей як педагогічна категорія.....*1085
- Мельниченко Г.В., Сусол Л.О.**
*Розвиток іншомовних діалогічних навичок студентів: текстоцентричний підхід.....*1097
- Михайлюк Н.В., Драган О.А., Бондаренко Н.С.**
*Формування професійної культури майбутніх бакалаврів банківської справи на заняттях з «української мови (за професійним спрямуванням)».....*1111
- Найда Р.Г.**
*Моделювання майбутньої професійної діяльності фахівця ЗДО: системний аналіз.....*1025

УДК 378.046-021.64:336.71:174(043.3)

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1\(19\)-1111-1124](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-1(19)-1111-1124)

Михайлюк Наталія Володимирівна старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації факультету підготовки іноземних громадян, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Проспект Науки, 9А, м. Харків, 61166, тел.: (095) 223-63-88, <https://orcid.org/0000-0003-3377-2229>

Драган Оксана Анатоліївна старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації факультету підготовки іноземних громадян, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Проспект Науки, 9А, м. Харків, 61166, тел.: (050) 275-02-32, <https://orcid.org/0000-0002-1225-6519>

Бондаренко Наталя Сергіївна викладач кафедри історії та мовознавства, Український державний університет залізничного транспорту, Майдан Фейербаха, 7, м. Харків, 61050, тел.: (095) 926-21-78, <https://orcid.org/0000-0003-1279-4090>

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НА ЗАНЯТТЯХ З «УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»

Анотація. Актуальною проблемою сучасної професійної освіти є формування професійної культури майбутнього фахівця, зокрема бакалавра банківської справи. Професійна культура майбутнього фахівця починає формуватися ще в закладі вищої освіти в процесі засвоєння навчального матеріалу освітніх компонентів циклу загальної та професійної підготовки та впливу освітнього середовища на особистість здобувача вищої освіти. Стаття присвячена теоретичному аналізу понять «професійна культура», «культура мовлення», «мовний етикет», та практичній реалізації цих тверджень на заняттях з «Української мови (за професійним спрямуванням)». В процесі аналізу даної теми було визначено, що професійна культура поєднує сформованість цінностей та оволодіння нормами і правилами професійної етики, вміння та навички професійної комунікації, високий освітньо-кваліфікаційний рівень; відображає професіоналізм людини, безпосередньо пов'язана з професійно

важливими якостями особистості. Доведено, що культура мовлення є одним з критеріїв професійної майстерності фахівця, вона формується, розвивається і проявляється в процесі спілкування в мовленнєвій діяльності. Розглянуто мовний етикет спілкування як один з проявів професійної культури. Визначено, що мовний етикет – це правила поведінки та спілкування людей у суспільстві, зовнішній вияв відносин між людьми. Доведено, що мовний етикет сфери банківської справи – це сукупність норм ділового спілкування, який має відповідати цілій низці вимог. Проаналізовано мету, програму, теми навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» та компетентності майбутніх фахівців після вивчення даної дисципліни. Узагальнено, що навчальна дисципліна «Українська мова (за професійним спрямуванням)» впливає на формування професійної культури майбутнього бакалавра банківської справи.

Ключові слова: бакалавр банківської справи, професійна культура, заклад вищої освіти, культура мовлення, мовний етикет, професійна комунікація.

Mykhailiuk Nataliya Volodymyrivna Senior Lecturer, Department of Foreign Languages and Cross-Culture Communication, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Prospect Nauka, 9A, Kharkiv, tel.: (095) 223-63-88, <https://orcid.org/0000-0003-3377-2229>

Dragan Oksana Anatolyivna Senior Lecturer, Department of Foreign Languages and Cross-Culture Communication, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Prospect Nauka, 9A, Kharkiv, tel.: (050) 275-02-32, <https://orcid.org/0000-0002-1225-6519>

Bondarenko Natalya Serhiyivna lecturer at the Department of History and Linguistics, Ukrainian State University of Railway Transport, 7 Maidan Feuerbacha, Kharkiv, 61050, tel.: (095)926-21-78, <https://orcid.org/0000-0003-1279-4090>

FORMATION OF PROFESSIONAL CULTURE OF FUTURE BACHELORS OF BANKING IN «UKRAINIAN LANGUAGE (FOR PROFESSIONAL DIRECTION) CLASSES»

Abstract. An urgent problem of modern professional education is the formation of the professional culture of a future specialist, in particular, a bachelor of banking. The professional culture of the future specialist begins to

form even in the institution of higher education in the process of assimilation of the educational material of the educational components of the cycle of general and professional training and the influence of the educational environment on the personality of the student of higher education. The article is devoted to the theoretical analysis of the concepts of «professional culture», «speech culture», «language etiquette», and the practical implementation of these statements in classes on the «Ukrainian language (for professional orientation)». In the process of analyzing this topic, it was determined that professional culture combines the formation of values and mastering the norms and rules of professional ethics, the skills and abilities of professional communication, a high educational and qualification level; reflects a person's professionalism, directly related to professionally important personality qualities. It has been proven that speech culture is one of the criteria of a specialist's professional skill, it is formed, develops and manifests itself in the process of communication in speech activity. The linguistic etiquette of communication is considered as one of the manifestations of professional culture. It was determined that language etiquette is the rules of behavior and communication of people in society, an external manifestation of relations between people. It has been proven that the linguistic etiquette of the banking sector is a set of business communication norms that must meet a number of requirements. The purpose, program, topics of the educational discipline «Ukrainian language (by professional direction)» and the competence of future specialists after studying this discipline were analyzed. In general, the educational discipline «Ukrainian language (by professional direction)» affects the formation of the professional culture of the future bachelor of banking.

Keywords: bachelor of banking, professional culture, institution of higher education, speech culture, language etiquette, professional communication.

Постановка проблеми. Натепер в Україні відбуваються події, які впливають на політичне, економічне, суспільне життя країни. Важливим кроком на шляху розвитку соціальної свідомості молодого покоління є формування нового наукового економічного мислення, мотивація до постійного оновлення своїх знань та навичок, прагнення до особистого вдосконалення, до аналізу результатів своєї роботи та роботи всього колективу. Це завдання стоїть у першу чергу перед закладами вищої освіти економічного профілю, які мають готувати фахівців високої професійної кваліфікації. Для вирішення цього завдання процес навчання та виховання повинен бути спрямований на професійну підготовку

майбутніх бакалаврів економічного профілю (а саме фахівців банківської справи) та на всебічний розвиток їх особистостей. Ці дві складові повинні органічно поєднуватися в процесі формування професійної культури майбутнього фахівця [2]. Професійна культура майбутнього фахівця банківської справи має починати формуватися ще під час навчання в закладі вищої освіти. Цьому може сприяти як освітнє середовище університету, так і зміст навчальних дисциплін, зокрема «Української мови (за професійним спрямуванням)».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування професійної культури у здобувачів вищої освіти завжди викликало інтерес у науковців. Цій темі присвячені роботи О. Вознюк [4], С. Стрельбицької [16], Г. А. Каскевича [5], О. Крупського [10], М. Миколаєнко [11], І. Галян [6], Є. Намлієва [10], І. Сабатовської [14], Н. І. Хоржевської [19] та інших. Однак питання формування професійної культури майбутнього фахівця банківської справи в процесі вивчення української мови поки ще не розроблені в повному обсязі.

Мета статті – теоретично обґрунтувати сутність термінів «професійна культура», «культура мовлення», «мовний етикет», презентувати аспекти мовної культури та представити практичну реалізацію цих понять на заняттях з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Виклад основного матеріалу. Особливої вагомості набуває відповідність рівня сформованості професійної культури майбутнього бакалавра банківської справи сучасним соціально-економічним вимогам і потребам [3]. Підготовка студентів до професійної самореалізації в сфері надання банківських послуг є важливим і перспективним напрямком формування кадрового потенціалу в економічній галузі. Необхідність такої підготовки зумовлена тим, що майбутні бакалаври банківської справи повинні бути здатними зробити вагомий внесок в розвиток нашого суспільства. Отже, вища школа має дати таку освіту бакалаврам банківської справи, яка б цілком задовольнила державний запит і забезпечила б банківські установи фахівцями високої професійної культури.

О. Крупський, Є. Намлієв розглядають професійну культуру як «високий рівень професіоналізму людини, як спосіб творчої самореалізації в професійній діяльності, як процес освоєння, передачі професійних цінностей, становлення системи особистісних сенсів, які розглядаються як ступінь якості професійної діяльності та життя людини» [10].

О. Вознюк вважає, що «професійна культура фахівця залежить не тільки від присвоєння певного освітньо-кваліфікаційного рівня випускника

закладу вищої освіти чи відповідної кваліфікації працівника, але і від взаємин з колегами, партнерами, споживачами, клієнтами. Тобто професійна культура є особливим інструментом, котрий актуалізує професійну значущість фахівця. Тому формування його професійної культури не можна відокремити ні від процесу фахового зростання, ні від його морального розвитку» [4].

На думку дослідниці С. Стрельбицької професійна культура – це цілісне особистісне утворення, сутністю якого є сукупність спеціальних теоретичних знань, практичних умінь та навичок, пов'язаних з певним професійним напрямком, а також професійно-етичних якостей, що відповідають вимогам майбутніх фахівців, і є передумовою їх ефективної професійної діяльності та метою безперервного та систематичного самовдосконалення. Основою професійної культури майбутніх фахівців виступають загальнолюдські та професійні цінності, сукупність професійних знань та вмінь, особистісні якості [16].

Питання професійної культури є центром уваги науковця І.Галян, який вважає, що її формування у майбутнього фахівця розпочинається з професійного самовизначення, професійного вибору, потім продовжується під час професійного навчання і шліфується впродовж усього професійного життя, зазнаючи впливу різноманітних особистісних, соціальних, професійних чинників. Базовими особистісними утвореннями, що визначають зміст професійної культури, є цінності та смисли майбутнього фахівця. На думку науковця, головною метою сучасної вищої освіти повинен бути розвиток у студентів зацікавленості і потреби у самозміні. Перетворення студента в суб'єкта, зацікавленого у самозростанні, зумовлює надалі його становлення як професіонала, здатного до побудови своєї діяльності, її зміни та розвитку [6].

Основи професійної культури повинні бути сформовані у студентів ще під час навчання у закладі вищої освіти, адже соціум потребує фахівців, здатних практично вирішувати поставлені перед ними життєві та професійні проблеми. У зв'язку з цим, особливий акцент робиться в питаннях підготовки бакалавра банківської справи на формуванні професійної культури, оскільки діяльність працівника банку вимагає значних моральних, фізичних та інтелектуальних затрат, великої віддачі своїй справі, а також високого рівня сформованості професійної культури.

Сучасний бакалавр повинен бути не тільки хорошим професіоналом своєї справи, а й широко освіченою людиною в інших сферах життя, науки і культури. Професіоналізм фахівця, його професійна культура – явище досить складне і багатоаспектне. Тому в професійній підготовці майбутніх фахівців повинні знайти місце компетентності, як

такі, що пов'язані безпосередньо з технологічною стороною майбутньої професійної діяльності, так і такі, що забезпечують сучасному професіоналу розвиток певних якостей його особистості (таких як самостійність, відповідальність, вміння працювати в команді, творча активність, здатність до оновлення знань, тобто таких якостей особистості, які і забезпечують конкурентоспроможність на ринку праці).

Професійна культура майбутнього бакалавра банківської справи формується в закладі вищої освіти економічного профілю в процесі вивчення освітніх компонентів циклу загальної та професійної підготовки, а саме на заняттях з «Української мови (за професійним спрямуванням)», Іноземної мови (за професійним спрямуванням)», навчальних дисциплінах соціально-психологічного спрямування, «Банківська справа», «Менеджмент», «Аналіз банківської діяльності», «Банківські операції», в процесі проходження виробничої та переддипломної практики.

Центром уваги нашого наукового дослідження є аналіз процесу формування професійної культури майбутнього бакалавра банківської справи на заняттях з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Це одна з головних дисциплін, яка має дидактичний потенціал для формування професійної культури майбутніх бакалаврів, вона сприяє удосконаленню практичних навичок грамотного усного і писемного мовлення. Бути грамотним у професійному середовищі – це уміти доцільно і правильно висловлювати власні думки, оформлювати ділові папери, уміти толерантно, аргументовано відстоювати свою пропозицію, знати і використовувати норми мовного етикету та професійну термінологію [7].

В процесі викладання навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» слід звернути увагу на такі поняття, як «культура мовлення» та «мовний етикет».

Для професій, де службовець в силу своїх посадових обов'язків спілкується з людьми, важливими є володіння вмінням *культури мовлення*. Питанням культури мовлення цікавились дослідники та науковці різних галузей (І. Кардаш [8], Ю. Уздєнова [17], О. Хома [18], В. Александрова [1] та інші), адже професійна культура будь-якого фахівця не може бути на високому рівні, якщо він не володіє нормами правильного та естетичного спілкування. Основними ознаками культури мовлення дослідники вважають нормативність, правильність, точність, чистоту, багатство, логічність, виразність, естетичність, доречність, образність. І. Кардаш пропонує таке визначення цього терміна: «Культура мовлення – це сукупність і система комунікативних якостей мовлення;

загальноприйнятий мовний етикет: типові формули вітання, прощання, побажання, запрошення, які змінюються залежно від ситуації спілкування, від соціального стану, освітнього, вікового рівня тих, хто спілкується» [8]. На думку І. Кардаш, мова і культура формують особистість і творця культурних цінностей. Культура мовлення формується, розвивається і проявляється в процесі спілкування в мовленнєвій діяльності. Культура мовлення є одним з критеріїв професійної майстерності фахівця. Зразкове професійне мовлення характеризується такими ознаками:

- правильність, тобто професійне мовлення має відповідати літературним нормам, що діють у мовній системі;
- змістовність, яка передбачає глибоке осмислення теми й головної думки висловлювання; різнобічне й повне розкриття теми, уникнення зайвого;
- послідовність викладу, тобто логічність думок;
- багатство, яке передбачає використання різноманітних засобів вираження думок у рамках відповідного стилю (використання слів у переносному значенні, крилатих виразів, порівнянь, метафор; урізноманітнення граматичної будови речення, вживання відокремлень, однорідних членів, вставних слів, звертань, стилістичних фігур та ін.);
- точність, яка значною мірою залежить від глибини знань та ерудиції особистості, а також від активного словникового запасу[8].

Одним з проявів професійної культури є мовний етикет спілкування.

Етикет (з фр. – ярлик, етикетка) – це правила поведінки і спілкування людей у суспільстві, зовнішній вияв відносин між людьми. Мовний службовий етикет – це правила мовленнєвої поведінки в умовах службового спілкування. Найбільш яскраво людина виявляється в діяльності з іншими під час виконання професійних обов'язків. Від культури поведінки, говоріння, слухання та мови часто залежить результат професійної діяльності. Тому професійна мовленнєва культура розглядається як відповідність поведінки, говоріння, слухання, мови у професійній діяльності загальноприйнятим принципам, насамперед моральним [12].

Наразі поняття мовного етикету тлумачиться як прийняті у суспільстві культурні норми спілкування та поведінки. Мовний етикет – синонім культури спілкування. Що стосується сфери банківської справи – це сукупність норм ділового спілкування. Ділове спілкування має відповідати цілій низці вимог. Серед них орієнтація на конструктивний результат, прагнення вирішення конфлікту, спірного становища і, як результат – досягнення домовленості, угоди. Мовний етикет у діловому

спілкуванні передбачає лояльне, поважне ставлення до співрозмовника, використання загальнокультурних норм спілкування, судження, форм висловлювання.

У мовному етикеті є певна технологія ведення розмови, переговорів. І пов'язана вона із діловими манерами вітання, звернення, знайомства, прощання. Культурні норми мовного етикету передбачають упорядкованість подяки, побажання, вибачення, прохання, запрошення, комплімент. Зміст ділової розмови крім обговорення конкретних практичних питань передбачає вміння у коректній формі висловити втіху, співчуття, схвалення і навіть незгоду [15].

Слово, мова – показники загальної культури людини, її інтелекту, мовної культури. Мовна культура шліфується і вдосконалюється у процесі спілкування, зокрема під час виконання професійних обов'язків. Вона виявляється у володінні професійною мовою, вмінні висловлюватися правильно, точно, логічно, майстерно послуговуватися комунікативно виправданими мовними засобами залежно від мети і ситуації спілкування. Мовна культура утверджує норми літературної мови й пропагує їх, забезпечує стабільність і рівновагу мови. Правильність мовлення – це базова вимога культури мови, її основа. Важливо для всіх фахівців оволодіти нормами мови документів і усного ділового спілкування, адже особа з низьким рівнем культури, яка не вміє висловлювати свої думки, яка припускається помилок під час спілкування, приречена на комунікативні невдачі [12].

Мовна культура репрезентує три основні аспекти: нормативний (дотримання мовних норм), комунікативний (вміння домагатися поставленої мети, використовуючи всі мовні можливості) і етичний (вміння використовувати етикетні форми і засоби для досягнення взаєморозуміння і гармонізації діалогу).

Нормативний аспект культури мовлення, грамотність мови – найважливіша базова вимога мовного спілкування. Недотримання мовних норм, безграмотні обороти, лексичні, граматичні та інші помилки створюють своєрідні перешкоди при сприйнятті мови. Така мова (особливо усна) не тільки погано засвоюється, але і справляє негативне враження на співбесідника та не з кращого боку характеризує її автора.

Мова має значний запас мовних засобів, якими треба послуговуватися, враховуючи ситуацію, сферу спілкування, статусні ознаки співбесідника. Усі ці засоби мають бути мобілізовані на досягнення комунікативної мети. Комунікативний аспект мовної культури передбачає мовну майстерність, вміння підпорядковувати мовну композицію певному задуму, вміння користуватися всім набором

виразних і образних засобів мови. Всі ці якості дозволяють успішно використовувати мовні тактики і стратегії в ході ділових переговорів, обговорень, диспутів, при підготовці доповідей, презентаційних промов і т.п.

Етичний аспект культури мовлення характеризується вмінням вживання типових формул вітання, побажання, запрошення, прощання. Не абияке значення мають і тон розмови, вміння вислухати іншого, вчасно й доречно підтримати тему. Ефективність мовного спілкування в значній мірі залежить від дотримання правил мовного етикету. Використання мовних етичних шаблонів породжує довіру й повагу співрозмовника. Знання правил мовного етикету, їх дотримання дозволяє людині почуватися впевнено і невимушено в будь-якій ситуації [12].

Отже, високу культуру мовлення фахівця визначає досконале володіння літературною мовою, її нормами в процесі мовленнєвої діяльності. Важливе значення для удосконалення культури мовлення має систематичне й цілеспрямоване практикування в мовленні – спілкування рідною мовою із співробітниками, колегами, знайомими, приятелями, оскільки вміння і навички виробляються лише в процесі мовленнєвої діяльності. Культура мовлення – невід’ємна складова загальної культури особистості. Володіння культурою мовлення – важлива умова професійного успіху та фахового зростання [19].

Висока культура мовлення як один з компонентів професійної культури майбутнього бакалавра банківської справи формується на заняттях з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Мета навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)»: удосконалення гуманітарних знань студентів економічного вищого навчального закладу; підвищення загальнокультурного, інтелектуального та естетичного рівнів майбутніх економістів, формування стійкого національного світогляду, засвоєння норм сучасної української літературної мови, культури усного і писемного мовлення; формування вмінь правильно й логічно висловлювати свої думки.

Компетентності майбутніх фахівців після вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» охоплюють:

1. Володіння нормами української літературної мови як основи культури усного та писемного спілкування; знання фахової термінології;
2. удосконалення навичок спілкування в ситуаціях професійної діяльності;
3. уміння опрацьовувати тексти за фахом з метою пошуку та здобування інформації для наукового дослідження; удосконалення навичок мовного оформлення письмових робіт наукового стилю;

4. навички укладання та мовного оформлення ділових паперів адміністративно-канцелярського спрямування;

5. уміння здійснювати презентацію підприємства та його продукції; розробляти рекламу, каталог товарів тощо [19].

Програма навчальної дисципліни передбачає вивчення таких тем:

1. Комунікативна компетентність у професійній діяльності мовної особистості. Історія походження та розвитку української літературної мови. Українська мова серед інших мов світу.

2. Нормативність як важлива ознака літературної мови. Типи мовних норм. Орфоепічні та акцентуаційні норми української літературної мови.

3. Лексичний склад української літературної мови. Лексична норма як компонент формування мовної компетенції.

4. Морфологічні та орфографічні норми як чинник належного рівня культури мови.

5. Синтаксичні та пунктуаційні норми як компонент формування мовної компетенції.

6. Художня література як основа формування культури мови особистості.

7. Поняття функціонального стилю мови. Основні функціональні стилі сучасної української літературної мови. Текст як основна одиниця та засіб різностильової комунікації.

8. Науковий стиль української літературної мови як основа формування культури мови фахівця. Форми репрезентації студентських наукових досліджень. Запис бібліографії.

9. Офіційно-діловий стиль як форма реалізації мовної компетенції. Мовностильові ознаки ОДС. Вимоги до оформлення ділових паперів.

10. Основи красномовства. Культура міжперсонального спілкування. Виробнича нарада. Ділова бесіда. Публічний виступ.

Для кращого засвоєння навчального матеріалу на заняттях можна використовувати як класичні методи та форми навчання, так і інтерактивні технології, які активізують студентів, допомагають їм краще вчитися спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення. Доцільно запропонувати такі форми навчальної діяльності, як ділові ігри, захисти проєктів, творчі естафети, філологічні турніри, ігри-тренінги, інтелектуальні ринги, конкурси, віртуальні подорожі тощо.

Висновки. Отже, формування професійної культури є важливою фаховою складовою підготовки майбутнього бакалавра банківської справи. Цей процес починається ще в закладі вищої освіти, де

створюються всі умови і можливості для використання навчального потенціалу в інтересах розвитку особистості студента і його професійної майстерності та культури. Головною метою професійної освіти можна вважати підготовку фахівця високої кваліфікації та високого професійного рівня, здатного бути конкурентоспроможним на ринку праці, професійно мотивованого до самовдосконалення, освіченим, активним, компетентним. Освітньо-професійна програма «Банківська справа» передбачає надання фундаментальних теоретичних знань та практичних навичок в галузі фінансів та банківської справи. Навчальна дисципліна «Українська мова (за професійним спрямуванням)», яка є однією з складових освітньо-професійної програми, сприяє не тільки формуванню загальних та фахових компетентностей здобувача вищої освіти, а й формуванню професійної культури майбутнього бакалавра банківської справи.

Література:

1. Александрова В. Ф. Мовленнєва культура сучасної молоді. *Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів* : мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 28 жовтня 2013 р.). Умань, 2013. С. 49-51
2. Білан Н. Формування навичок іншомовного професійного спілкування майбутніх фахівців аграрного профілю. *Молодь і ринок*. Дрогобич : Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. 2016. № 3 (134) С. 168 - 172.
3. Верескля М. Р. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з менеджменту економічної безпеки в сучасних умовах: монографія. Львів : ПАІС, 2017. 160 с.
4. Вознюк О. М. Дефінітивний апарат дослідження проблеми формування професійної культури майбутніх фахівців. *Наука і освіта*. 2013. № 3. С. 47 - 50.
5. Войтальянова Я. І., Каскевич А. А. Феномен Професійної культури майбутнього фахівця як предмет психолого-педагогічних і філософських досліджень. URL:http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23092/1/1%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D1%8E%D0%BA_.pdf
6. Галян І. М., Галян О. І. Ціннісні детермінанти становлення професійної культури майбутнього педагога. Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток: монографія / за ред. І.П. Мозговий. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. С. 210 - 225.
7. Зімонова О. В. Чи потрібно вивчати українську мову (за професійним спрямуванням) у вищому навчальному закладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Т.1. №13. С. 39 - 41.
8. Кардаш І. М. Мовленнєва культура як складова загальної культури майбутнього фахівця з дошкільної освіти. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*. 2014. Вип. 1.45. С. 50 - 53.
9. Кафедра українознавства і мовної підготовки іноземних громадян. URL: <https://www.hneu.edu.ua/fakulteti/fakultet-pidgotovky-inozemnyh-gromadyan/kafedra-ukrayinoznavstva-i-movnoyi-pidgotovky-inozemnyh-gromadyan/>.

10. Крупський О. П., Намлієв Є. В. Професійна культура майбутнього менеджера: психолого-педагогічні аспекти й чинники формування: монографія. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 281 с.

11. Миколаєнко Н. М. Особливості формування професійної культури майбутніх редакторів. *Держава та регіони. Серія: соціальні комунікації*. 2013. № 3-4. С. 149 - 153.

12. Мовленнєва культура – критерії професійної майстерності фахівця. URL: <https://studfile.net/preview/5193875/page:3/>.

13. Нормативний, комунікативний і етичний аспекти мовної культури. URL: https://stud.com.ua/77081/kulturologiya/normativniy_komunikativniy_etnichniy_aspekti_movnoyi_kulturi.

14. Сабатовська І. С. Професійна культура особистості : структура та критерії вимірювання. *Спецпроект : аналіз наукових досліджень : мат-ли VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30-31 травня 2011 р.)*. Харків : НФаУ, 2011. С. 32 - 33.

15. Седова Л. М. Етика ділового спілкування: навч. посібн. / за ред. Гузенко О. М. Харків: ХНЕУ, 2002. 384 с.

16. Стрельбицька С. М. Формування професійної культури майбутнього соціального працівника у ВНЗ: компетентнісний підхід. *Професійна культура: сутність, фахові особливості, розвиток*: монографія / за ред. І. П. Мозговий. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. С. 102 - 115.

17. Узденова М. Ю. Культура мовлення публічного управління. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2017. № 7. С. 35 - 40.

18. Хома О. М., Хома Т. В. Культура мовлення як складова культури особистості. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2017. Т. 51. С. 24 - 27.

19. Хоржевська І. М. Психологічні особливості професійної культури фахівця. *Проблеми сучасної психології*. 2016. № 32. С. 502 - 511.

References:

1. Aleksandrova V. F. Movlennjeva kuljtura suchasnoji molodi. [Speech culture of modern youth]. *Suchasni tekhnologhiji rozvytku profesijnoji majsternosti majbutnikh uchyteliv : mat-ly Mizhnar. nauk.-prakt. conf. – Modern technologies for the development of professional skills of future teachers: materials of the International. science and practice conf.* (m. Umanj, 28 zhovtnja 2013 r.). Umanj, 2013. S. 49-51 [in Ukrainian].

2. Bilan N. Formuvannja navychok inshomovnogho profesijnogho spilkuvannja majbutnikh fakhivciv aghrarnogho profilju. [Formation of foreign language professional communication skills of future agrarian specialists]. *Molodj i rynek. Droghobych : Droghob. derzh. ped. un-t im. I. Franka. – Youth and the market. Droghobych: Droghob. state ped. University named after I. Franko*. 2016. № 3 (134) S. 168-172. [in Ukrainian].

3. Veresklja M. R. Formuvannja profesijnoji kompetentnosti majbutnikh fakhivciv z menedzhmentu ekonomichnoji bezpeky v suchasnykh umovakh: monoghrafija. [Formation of professional competence of future specialists in the management of economic security in modern conditions] Ljviv : PAIS, 2017. 160 s. [in Ukrainian].

4. Voznjuk O. M. Definityvnyj aparat doslidzhennja problemy formuvannja profesijnoji kuljtury majbutnikh fakhivciv. [Definitive apparatus for the study of the problem of formation of the professional culture of future specialists.] *Nauka i osvita. – Science and education*. 2013. № 3. S. 47-50. [in Ukrainian].

5. Vojtaljanova Ja. I., Kaskevych A. A. Fenomen Profesijnoji kuljтуры majbutnjogho fakhivcja jak predmet psykhologho-pedagoghichnykh i filosofsjkykh doslidzhenj. [The phenomenon of professional culture of the future specialist as a subject of psychological-pedagogical and philosophical research]. Retrieved from http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23092/1/1%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D1%8E%D0%BA_.pdf [in Ukrainian].

6. Ghaljan I. M., Ghaljan O. I. Cinnisni determinanty stanovlennja profesijnoji kuljтуры majbutnjogho pedagogha. [Value determinants of the formation of the professional culture of the future teacher.] *Profesijna kuljtura: sutnistj, fakhovi osoblyvosti, rozvytok: monohrafija / za red. I.P. Mozghovyyj.- Professional culture: essence, professional features, development: monograph / edited by I.P. Mozghovyyj.* Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka, 2016. S. 210-225. [in Ukrainian].

7. Zimonova O. V. Chy potrebno vyvchaty ukrajinsjku movu (za profesijnym sprjamuvannjam) u vyshhomu navchaljnomu zakladi. [Is it necessary to study the Ukrainian language (for a professional direction) in a higher educational institution] *Naukovyj visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu. – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University.* 2017. T.1. №13. S. 39 - 41. [in Ukrainian].

8. Kardash I. M. Movlenneva kuljtura jak skladova zagaljnoji kuljтуры majbutnjogho fakhivcja z doshkiljnoji osvity. [Speech culture as a component of the general culture of the future preschool education specialist] *Naukovyj visnyk Mykolajivsjkogho derzhavnogho universytetu imeni V. O. Sukhomlynsjogho. – Scientific Bulletin of Mykolaiv State University named after V. O. Sukhomlynskyi.* 2014. Vyp. 1.45. S. 50 - 53. [in Ukrainian].

9. Kafedra ukrajinoznavstva i movnoji pidgotovky inozemnykh ghromadjan. [Department of Ukrainian Studies and Language Training of Foreign Citizens.] Retrieved from <https://www.hneu.edu.ua/fakulteti/fakultet-pidgotovky-inozemnyh-gromadyan/kafedra-ukrajinoznavstva-i-movnoyi-pidgotovky-inozemnyh-gromadyan/>. [in Ukrainian].

10. Krupsjkyj O. P., Namlijev Je. V., Profesijna kuljtura majbutnjogho menedzhera: psykhologho-pedagoghichni aspekty j chynnyky formuvannja: monohrafija. [Professional culture of the future manager: psychological and pedagogical aspects and factors of formation: monograph.] Dnipropetrovsjk : Akcent, 2014. 281 s. [in Ukrainian].

11. Mykolajenko N. M. Osoblyvosti formuvannja profesijnoji kuljтуры majbutnikh redaktoriv. [Peculiarities of formation of professional culture of future editors.] *Derzhava ta rehiony.Serija:socialjni komunikaciji. – State and regions. Series: social communications.* 2013. № 3-4. S. 149 - 153. [in Ukrainian].

12. Movlennjeva kuljtura – kryteriji profesijnoji majsternosti fakhivcja. [Speech culture – criteria of a specialist's professional skills.] Retrieved from <https://studfile.net/preview/5193875/page:3/> [in Ukrainian].

13. Normatyvnyj, komunikatyvnyj i etychnyj aspekty movnoji kuljтуры. [Normative, communicative and ethical aspects of language culture.] Retrieved from https://stud.com.ua/77081/kulturologiya/normativnij_komunikativnij_etnichnij_aspekti_movnoyi_kulturi [in Ukrainian].

14. Sabatovsjka I. S. Profesijna kuljtura osobystosti : struktura ta kryteriji vymirjuvannja. [Professional culture of the individual: structure and measurement criteria.] *Specproekt : analiz naukovykh doslidzhenj : mat-ly VI Mizhnar. nauk.-prakt. konf.- Special project: analysis of scientific research: materials VI International. science and practice conf.* (m. Kharkiv, 30-31 travnja 2011 r.). Kharkiv : NFaU, 2011. S. 32 - 33. [in Ukrainian].

15. Sjedova L. M. Etyka dilovogho spilkuvannja: navch. posibn. / za red. Ghuzenko O. M. [Ethics of business communication: teaching. manual / edited by Guzenko O. M.] Kharkiv: KhNEU, 2002. 384 s. [in Ukrainian].

16. Streljbycjka S. M. Formuvannja profesijnoji kuljтуры majbutnjogho socialnogho pracivnyka u VNZ: kompetentnisnyj pidkhid. [Formation of the professional culture of the future social worker in higher education institutions: a competency-based approach] *Profesijna kuljтура: sutnistj, fakhovi osoblyvosti, rozvytok: monohrafija* / za red. I. P. Mozghovij. – *Professional culture: essence, professional features, development: monograph* / edited by I.P. Mozgovyi. Sumy: SumDPU imeni A.S. Makarenka, 2016. S. 102 - 115. [in Ukrainian].

17. Uzdjenova M. Ju. Kuljтура movlennja publichnogho upravlinnja. [Broadcasting culture of public administration] *Derzhavne upravlinnja : udoskonalennja ta rozvytok. Public administration: improvement and development*. 2017. № 7. S. 35 - 40. [in Ukrainian].

18. Khoma O. M., Khoma T. V. Kuljтура movlennja jak skladova kuljтуры osobystosti. [Speech culture as a component of personality culture.] *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2017. T. 51. S. 24 - 27. [in Ukrainian].

19. Khorzhevsjka I. M. Psykholohichni osoblyvosti profesijnoji kuljтуры fakhivcja. [Psychological features of professional culture of a specialist.] *Problemy suchasnoji psykholohiji. – Problems of modern psychology*. 2016. № 32. S. 502 - 511 [in Ukrainian].